

SUAUGUSIŲ GYVENTOJŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS TYRIMO METODIKA

Imties nustatymas ir tyrimo populiacija

Tyrimo populiacija – 18 metų amžiaus ir vyresni asmenys. Apklausiami kiekvienos savivaldybės atsitiktiniu būdu atrinkti 18 metų amžiaus ir vyresni gyventojai. Planuojant tyrimus svarbu nustatyti reprezentatyvią imtį, kuri leistų daryti statistiškai reikšmingas išvadas. Bendra suaugusiųjų gyvenamosios stebėsenos tyrimo imtis kiekvienai savivaldybei yra automatiškai paskaičiuojama Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinėje sistemoje (VISS IS). VISS IS registruotas duomenų tiekėjas imtį mato prisijungęs adresu <https://viss.hi.lt/#/auth/login> (suaugusiųjų stebėsenos → imčių skaičiavimas).

Planuojant suaugusiųjų gyvenamosios tyrimą ir norint sudaryti savivaldybę reprezentuojančią tyrimo imtį, reikia atsižvelgti į savivaldybės tipą: miesto savivaldybė, savivaldybė su vienu miestu ir kaimais, savivaldybė 2-3 miestais ir kaimais.

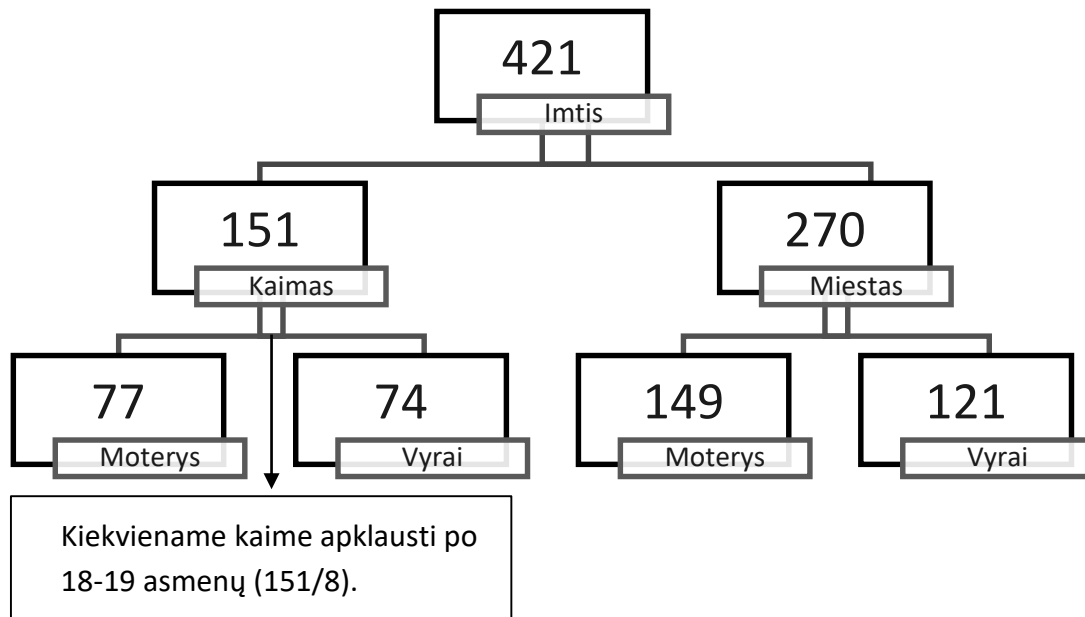
I pavyzdys. Miesto savivaldybė

Planuojamas gyvenamosios tyrimas X miesto savivaldybėje. Patikrinus VISS IS, žinoma, kad mieste reikia apklausti 229 moteris ir 192 vyrus. Papildomai skaičiuoti nieko nereikia.

II pavyzdys. Savivaldybė su 1 miestu ir kaimais

Planuojamas gyvenamosios tyrimas Y savivaldybėje. Patikrinus VISS IS, žinoma, kad savivaldybėje iš viso reikia apklausti 421 asmenį (270 mieste ir 151 kaime). Mieste reikia apklausti 149 moteris ir 121 vyrą.

Y savivaldybėje yra 8 seniūnijų centrai (kaimo gyvenvietės), kuriuose preliminariai reikia apklausti po 18–19 asmenų (1 pav.)

1 pav. Tyrimo imties sudarymo pavyzdys Y savivaldybėje.

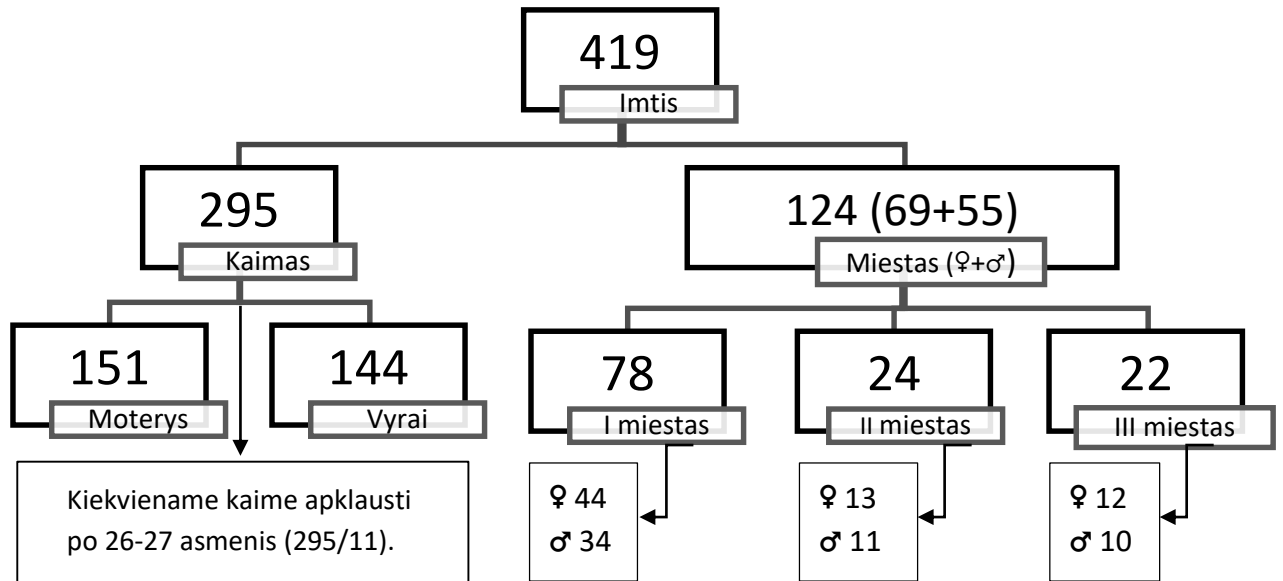
III pavyzdys. Savivaldybė su 2–3 miestais ir kaimais

Planuojamas gyvensenos tyrimas Z savivaldybėje. Patikrinus VISS IS, žinoma, kad savivaldybėje iš viso reikia apklausti 419 asmenų (124 mieste ir 295 kaime).

Z savivaldybėje yra 11 seniūnijos centrų (kaimo gyvenvietės), kuriuose preliminariai reikia apklausti po 26–27 asmenis.

Z savivaldybėje yra 3 miestai. Remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis, šiuose miestuose procentinis gyventojų pasiskirstymas yra: 62,6 proc., 19,4 proc. ir 18 proc. Todėl atitinkamai miestuose reikia apklausti 78 asmenis, 24 asmenis ir 22 asmenis.

Z savivaldybės miestuose moterų yra 56 proc., vyrų – 44 proc. Apskaičiuojame, kad I mieste reikia apklausti 44 moteris ir 34 vyrus, II mieste – 13 moterų ir 11 vyrų, III mieste – 12 moterų ir 10 vyrų (2 pav.).

2 pav. Tyrimo imties sudarymo pavyzdys Z savivaldybėje.

Apklauso vykdymas

Apklausa savivaldybei priklausančiuose kaimuose ir miesteliuose (seniūnijų centruose) ir miestuose, kurie nėra savivaldybės centras

Apklausa vykdoma seniūnijų centruose ir miestuose, kurie nėra savivaldybės centras. Pasirenkama gatvė, kurioje, pradedant nuo pirmo namo (pažymėtas Nr. 1) – pradinio atrankos punkto, aplankomas kiekvienas namas, kol surenkamas reikiamas respondentų skaičius. Jei namas yra daugiabutis, tada jame pasirenkami nelyginiai butai. Jei respondentų skaičius nesurenkamas, pasirenkama kita gatvė, kurioje, pradedant nuo pirmo namo, aplankomas kiekvienas namas, kol surenkamas reikiamas respondentų skaičius.

Name / bute neradęs respondento, apklausą vykdantis asmuo eina į kitą atrinktą namą / butą ir negrįžta apklausti respondento (-ų) į namą / butą, kuriame jo (-ų) nerado.

Kiekviename name / bute respondentas atrenkamas atsitiktinai, vadovaujantis „paskutinio gimtadienio“ taisykle, t. y. jei name gyvena daugiau nei vienas 18 metų ir vyresnis žmogus, atrenkamas tas, kuris gimtadienį šventė paskutinis.

Apklausa savivaldybei priklausančiuose miestuose, kurie yra savivaldybės centras

Apklausa atliekama atsitiktinai pasirinktose gatvėse. Iš valstybės įstaigos Registrų centro Adresų registro (<http://www.registrucentras.lt/adr/p/>) viešosios prieigos sudaromas savivaldybės miesto abėcėlinis gatvių sąrašas. Kiekvienai miesto gatvei šiame sąrašė priskiriamas atitinkamas numeris.

Naudojant atsitiktinių skaičių generatorių (<https://www.random.org/sequences/>), atsitiktinai atrenkami pirminiai ir rezerviniai atrankos punktai. Pasirenkama 10 pradinių atrankos punktų (10 pradinių gatvių, kuriose bus vykdoma apklausa) ir 5 rezervinius atrankos punktus (5 gatves, kuriose bus vykdoma apklausa, jei 10 pradinių atrankos punktų nepavyktų apklausti reikiamo skaičiaus respondentų) – t. y. pasirenkami pirmi 15 skaičių iš atsitiktinės skaičių sekos (5 pav.).

Part 1: Sequence Boundaries

Smallest value (limit -1,000,000,000) ← 1. Mažiausia reikšmė. Įrašome skaičių 1, tai pirmoji gatvė abėcėliniame sąrašė.

Largest value (limit +1,000,000,000) ← 2. Didžiausia reikšmė. Įrašome tokį skaičių, kiek gatvių iš viso yra abėcėliniame sąrašė. Tarkime, kad mieste yra 100 gatvių.

Format in column(s)

The length of the sequence (the largest minus the smallest value plus 1) can be no greater than 10,000.

Part 2: Go!

Be patient! It may take a little while to generate your sequence...

3. Spaudžiame „Get sequence“, kad gautume atsitiktinę skaičių seką nuo 1 iki 100.

4. Gauname atsitiktinę skaičių seką nuo 1 iki 100. Pasirenkame pirmus 10 skaičių iš šios sekos, t. y. 64-a, 58-a, 32-a, 16-a, 87-a, 23-a, 54-a, 10-a, 79-a ir 38-a gatvės iš abėcėlinio gatvių sąrašo. Šios gatvės yra pirminiai atrankos punktai.

3 pav. Atsitiktinis pradinių atrankos punktų atrinkimas

Toliau atranka atliekama naudojant maršrutinės atrankos metodą. Atrinkose gatvėse pasirenkami namai su nelyginiais numeriais. Jei pasirinktas namas yra daugiabutis, tuomet jame pasirenkamas kas antras nelyginis butas.

Jei visose pasirinktose gatvėse apklausus visus namus nesurenkama reikiama

respondentų imtis, tada reikia tęsti apklausą pasirenkant tose pačiose gatvėse esančius namus su lyginiais numeriais, o pasirinktuose daugiabučiuose pasirinkti kas antrą nelyginį butą.

Name / bute apklausiamas asmuo, vadovaujantis „paskutinio gimtadienio“ taisykle, t. y. jei name ar bute gyvena daugiau nei vienas 18 metų ir vyresnis žmogus, atrenkamas tas, kuris gimtadienį šventė paskutinis iš tuo metu esančių name / bute ir ten gyvenančių asmenų. Name / bute neradęs respondento, apklausą vykdomas asmuo eina į kitą atrinktą namą ir negrįžta apklausti respondento (-ų) į namą / butą, kuriame jo (-ų) nerado.

Įsidėmėkite. Vykdomas apklausas turi būti apklausta proporcingai vyrų ir moterų, atsižvelgiant į savivaldybės populiacijos pasiskirstymą pagal lytį. Apklausų metu reikia atsižvelgti į tai, kiek jau apklausta vyrų ir moterų bei, vadovaujantis „paskutinio gimtadienio“ taisykle, atitinkamai apklausti pagal poreikį. Į tyrimą 18 m. ir vyresni asmenys įtraukiami tik gavus jų sutikimą, pabrėžiant, kad jų dalyvavimas tyrime yra savanoriškas ir jie turi teisę apklausoje nedalyvauti. Taip pat svarbu apklausti kuo įvairesnio amžiaus 18 m. ir vyresnius asmenis.